

Makale Geliş | Received: 20.04.2022
Makale Kabul | Accepted: 12.09.2022
Yayın Tarihi | Publication Date: 30.09.2022
DOI: 10.20981/kaygi.1106675

Sedat BİNGÖL

Arş. Gör. | Res. Assit.

Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Mardin, TR
Mardin Artuklu University, Faculty of Letters, Department of Philosophy, Mardin, TR

ORCID: 0000-0002-8431-4159

sedatbingol2@gmail.com/sedatbingol@artuklu.edu.tr

Paul Ricoeur'de Sembol Hermeneutiği

Öz: Ricoeur açısından dilsel ifadeler çoğunlukla kapalıdır, bulanıktır, açık-seçik değildir. Dilde bir söylemin birincil/literal/lafzi anlamının içinde başka bir anlam kendini gizler. Dilde yer alan bu çok anlamlı yapıyı sembol olarak adlandıran Ricoeur, metaforu çok anlamlılığı yaratması bakımından sembole geçiş aşaması olarak görür. Yorumu da semboldeki bu çok anlamlılığı kavrayan, bu anlamların şifresini çözen bir düşünce faaliyeti olarak belirler. Yorumlama kuramı veya yorumbilgisi olarak Hermeneutiği ise, semboldeki anlam belirsizliğini, anlam çeşitliliğini ve anlam zenginliğini kavramaya yönelik bir yöntem olarak tanımlar. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı sembol ile yorum, sembol ile anlam ve sembol ile metafor arasındaki ilişkiyi açıklayarak Ricoeur'de sembol hermeneutiğinin nasıl ortaya çıktığını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Anlama, Hermeneutik, Metafor, Sembol, Yorum.

Symbol Hermeneutics in Paul Ricoeur

Abstract: According to Ricoeur, linguistic expressions are mostly obscure, blurred, and not explicit. In language, another meaning conceals itself within the obvious meaning of discourse. Naming this polysemous structure in language as a symbol, Ricoeur sees metaphor as a transitional stage to symbol in terms of creating polysemy. He determines the interpretation as a thought activity that grasps this polysemy in the symbol and decodes these meanings. He defines hermeneutics as a method for grasping the ambiguity of meaning, diversity of meaning, and abundance of meaning in the symbol. In this context, the aim of this study is to reveal how the symbol hermeneutics emerges in Ricoeur by explaining the relationship between symbol and interpretation, symbol and meaning and symbol and metaphor.

Keywords: Hermeneutics, Interpretation, Metaphor, Symbol, Understanding.

Giriş

Hermeneutik, konusu yorumlayıcı bir yaklaşım gerektiren birçok disiplinde rol oynar. Bir disiplin, insan niyetleri, inançları ve eylemlerinin anlamıyla veya sanatta, tarihi tanıklıkta ve diğer eserlerde olduğu şekliyle insan deneyimiyle ilgili olduğu sürece daima bir yoruma ihtiyaç duyar. Geleneksel olarak hermeneutiğe dayanan disiplinlere teoloji, İncil çalışmaları ve sosyal bilimlerin bazı alanları örnek olarak gösterilebilir (George 2021). Hermeneutik, bir eseri aydınlatma, gizemden arındırma ve anlaşılır hale getirme çabası, yorumlama ve anlamamanın yöntemsel esaslarını belirleme çalışması ve anlamamanın nasıl gerçekleştiği ile anlamamanın ne olduğu sorularını çözümlen bir yorumlama kuramı olarak karşımıza çıkar. Metinlerde temel/asil/birincil anlamın ötesinde, hiçbir zaman doğrudan verilmeyen bir yan/ikincil/figüratif anlam söz konusudur. Ricoeur bu çift anlamlı ifadeleri sembol olarak tasvir eder ve düş alanıyla birlikte kutsal ve poetik alanı sembollerin ortaya çıkışının üç formu olarak belirler. Ricoeur semboller ya da çift anlamlılar alanını da "hermeneutik alan" olarak betimler; hermeneutik, sembollerin şifresini çözer. Ricoeur'ün bir sembol hermeneutiğine ihtiyaç duymasının sebebi de dildeki çifte anlam sorunudur.

Ricoeur, kötülüğün itirafı ile ilgili bir incelemesinde, kötülüğün itirafının tümüyle sembolik bir anlatım olduğunu fark eder ve bu inceleme onu sembolün yapısını soruşturmaya, bu soruşturma da onu genel hermeneutik sorununa götürür (Ricoeur 1972). Ricoeur, sembolün yapısını soruştururken, sembolü yorum, anlam ve metafor ile ilişkisi bağlamında ele alarak sembol kavramını, kendisinin sembol hermeneutiği olarak adlandırdığı bir yaklaşımla ele alır. Yorumun tarihsel arkaplanına bir bakış atan Ricoeur, Kutsal Kitap yorumundan gelen yaklaşımın bir eleştirel yorum kuralları bilimi olduğunu dile getirir. Onun semboller ya da çok anlamlılar/çift anlamlılar alanının anlaşılması ve kavranması olarak ele aldığı sembol hermeneutiği projesi de temel olarak Kutsal Kitap'ın eleştirel yorumundan gelen yaklaşımdan doğar. Bu çalışma, Ricoeur'de sembol

hermeneutiğinin ortaya çıkmasının sebebinin tek anlamlı ifadelerle çok anlamlı ifadeler arasındaki farklılık olduğunu iddia etmektedir.

1. Çift Anlamlı İfade Olarak Sembol

Ricoeur açısından Freud'un eserleri üzerine düşünmek, yalnızca psikiyatrinin yenilenmesi değil, düşlerden sanata, ahlaktan dine kadar, kültürle ilgili tüm üretimlerin yeniden yorumlanmasına katkı sağlar. Freud'un külliyatına bakıldığında, sanat, ahlak ve din ile ilgili metinler, *Rüyaların Yorumu* isimli eserinden hemen sonra gelir. Dolayısıyla kültür kuramının düş ve nevroz kuramıyla ilgisini anlayabilmek için *Rüyaların Yorumu*'na dönmek gerekir. Çünkü Ricoeur açısından mitoloji ile edebiyat arasındaki bağlantı, ilk olarak o zaman kurulmuştur. Ricoeur, Freud'un *Rüyaların Yorumu* adlı eserinin bize şunu önerdiğini iddia eder; düşler uykuda görülen kişisel mitolojiler, mitler ise halkların uyanırken gördüğü düşlerdir. Bu anlamıyla bir mit olarak Sophokles'in *Kral Oidipus*'u ya da Shakespeare'in *Hamlet*'i düşlerin yorumlandığı gibi yorumlanmalıdır. Ricoeur için yorumlanan ya da yorumlanabilecek olan düş değil, düşün anlatıldığı metindir. Psikanalist ise bu metnin yerine, yine bir metin olarak arzunun birincil sözü olan metni koyar. Psikanalist tarafından merkeze alınıp soruşturulan ve ardından çözümlenen, arzunun kendisi değil, arzunun dilidir (Ricoeur 2007: 19). Ricoeur açısından Freud, arzu ile dil arasındaki ilişkiyi doğrudan düşlerde aramaktadır. Dolayısıyla düşler dolaysız anlamların yeri olan dilde bulunur. Ricoeur'e göre düş, söylediğinden başka bir şey kasteder; çift anlamlıdır. Benzer şekilde dil de söylediğinden başka bir şey kasteder; açık seçik değildir, bulanıktır, çift anlamlıdır. Bu nedenle Ricoeur açısından düşler, net olmayan, kapalı, karmaşık anlamların yeri olarak ortaya çıkan dil alanında yer alır. Dil bölgesinde dolaysız anlamın içinde başka bir anlam daha kendini hem ortaya çıkarır hem de gizler. İşte Ricoeur bu çift anlamlı bölgeyi "sembol" olarak adlandırır (Ricoeur 2007: 20). O, ""Sembol"ü doğrudan, birincil, literal/lafzi

anlamın işaret ettiği, ilaveten dolaylı, ikincil ve figüratif olan ve yalnızca birincisiyle kavranabilen bir başka anlamın dizayn ettiği herhangi bir anlamlandırma yapısı olarak tanımlıyorum” der (Ricoeur 2009: 14). Sembol, birincil anlamın ötesinde, hiçbir zaman doğrudan verilmeyen ikincil bir anlama gönderme yapan çift anlamlı ifadedir (Ricoeur 1981: xliii). Sembol, ikincil anlamı, birincinin içinde, birinci anlam yoluyla kastetmektir. Sembolün daha fazla anlam içerdiğini görmemizi sağlayan literal anlamın, yani birincil anlamın kabulüdür. Ricoeur açısından sembolik anlam, yalnızca birincil anlam yoluyla ikincil anlama erişerek açığa çıkar. Birincil anlam ya da asli anlam, ikincil anlamı doğurur (Ricoeur 2019: 72). İlk anlam bizi ikincisine yöneltir. Sembolik anlam, sözcük anlamının içinde, sözcük anlamı yoluyla oluşur (Ricoeur 2007: 28). İkincil anlam, birincil anlamın içinde yaşar, orada ikamet eder. Birincil anlam, ikincil anlamı ortaya çıkaran unsurdur, ikincil anlama ulaşmamızı sağlayan araçtır.

Sembolün birincil anlamdan farklı olarak ikinci bir anlama atıfta bulunması, bizi “artı anlam” a ulaştırdığını gösterir. Ricoeur açısından özellikle Psikanalizde, şiirde ve dinde, sembol “artı anlam” olarak iş görür. Örneğin, Freud’un küçük Hans’ın kurdunu ele alış tarzı, bizim bir kurdu betimlediğimizde kastettiğimizden daha fazla anlam içerir. Antik Bâbil mitlerinde deniz, bizim gördüğümüz denizden daha fazla anlam ifade eder. Bir şiirdeki gündeğümü, basit bir meteorolojik olaydan daha fazla anlam bize sunar (Ricoeur 2019: 72). Semboldeki bu çoklu anlam ya da anlam fazlalığı, anlamı kapalı hale getirir, başka bir ifadeyle anlamı gizler, görünmez kılar. Görünmeyeni görünür hale getirmek, gizleneni açığa çıkarmak, yanılsamaları azaltmak veya kapalı olanı açmak yorumlamayı gerektirir. Dolayısıyla sembol ile yorum arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur.

2. Sembol ve Yorum İlişkisi

Sembolik ifadeleri, belirsiz ve iki anlamlı doğaları sebebiyle yorumlamak kolay değildir. Daha önce de belirtildiği gibi sembol, söylenenden daha fazlasını

ifade eder. Kaplan'a göre, sembolik bir anlatım hem bir şeyi ifade eder hem de bir şeye işaret eder. Sembolik bir ifade, yalnızca öznenin amaçladığı şeyin değil, aynı zamanda sembolün gösterdiği şeyin de bir işlevidir (Kaplan 2003: 20). Ricoeur açısından yorum, birincil anlamda dolaylı olarak ifade edilen anlam düzeylerinin gün ışığına çıkarılmasını içeren düşünce faaliyetidir (Ricoeur 2009: 14). Sembol ve yorum böylece birbiriyle ilişkili kavramlara dönüşür; nerede çok sayıda anlam varsa orada yorum da vardır ve anlamlar çoğulluğunu aydınlatan yorumdur. Sembol, esasen çözülmeyi bekleyen bir *enigma*(bilmece)dır. Ricoeur için bilmece zihni kilitlemez, aksine kışkırtır. Sembolde her zaman açığa çıkarılacak bir şeyler vardır. Ricoeur açısından bu çift anlamdır; çift anlam, ikinci anlamı, birincinin içinde birinci anlam yoluyla kastetmektir. Bu bağlamda en eski sembollerde, ceza çeken kişi leke anlamının içinde aynı zamanda kirlenmeyi kastetmektedir. Sapma ve günah ile yük ve kusur arasında da böyle bir benzerlik vardır. Birinin düş gördüğü, peygamberlik ettiği ya da şiir yazdığı yerde bir başka kişi yorum yapmaya başlar. Yorum, sembolik düşünceye ve onun çift anlamlılığına aittir (Ricoeur 2007: 30). Bilmeceyi çözecek, bilinmeyi bilinir hale getirecek olan yorumdur. Dolayısıyla sembolik alan yorum aracılığıyla kavranır. Yoruma elverişli her dilsel anlatım sembol içerir. Yani, bir ifade yorumlamaya uygunsa o ifade sembolik bir ifadedir. Dolayısıyla diyebiliriz ki, sembol sorununun bir dil problemi olması yorum vasıtasıyla olur. Sembol ve yorum kavramları birbirlerine göre tanımlanır ve yorum sembollerin şifresini çözer. Bu nedenle yorum, çoklu anlamlarla başa çıkma kabiliyeti olarak karşımıza çıkar.

Ricoeur açısından yorumlamak demek, iki anlamı birlikte kavramak demektir. Yani, sembolik alanı oluşturan çift anlama sahip ifadeler bölgesini kavramak. Yorum vasıtasıyla hem birincil/literal hem de ikincil/figüratif anlam aynı anda kavranabilir. Ricoeur için psikanaliz hem sembollerin hem de farklı yorum tarzlarının karşı karşıya geldiği bir alandır. O, psikanalizden daha geniş, ancak psikanalizin düşünce gücünü oluşturan dil kuramının bütününden daha dar olan semboller ya da çift anlamlılar alanını "hermeneutik alan" olarak betimler.

Hermeneutik, eleştirel bir yorumun veya belirli bir metnin ya da metin kabul edilebilecek bir grup göstergenin bağlı bulunduğu kurallarla ilgili kuramdır (Ricoeur 2007: 22). Sembol, hermeneutiği gerektirir çünkü çift anlamlı bir ifadedir, hermeneutik ise sembolleri deşifre etme sanatıdır (Kaplan 2003: 20). Dolayısıyla hermeneutik, çifte anlamı, yani, birincil ve ikincil anlamı kavrama sanatıdır. Hermeneutik, bir söylemin, anlatımın ya da ifadenin apaçık anlamı boyunca hem ikincil hem de birincil olan, yani en gizli ve en temel olan anlamın yeniden kavranmasıdır (Foucault 2001: 519). Ricoeur açısından tefsirden psikanalize kadar bütün hermeneutiklerin ortak unsuru anlam mimarisidir. Bu anlam mimarisi çift anlam ya da çoğul anlam olarak adlandırılabilir. Hermeneutiğin her alandaki rolü, saklı olanı, görünmez olanı, müphem olanı açığa çıkarmaktır (Ricoeur 2009: 13). Ricoeur için sembolik anlatımlar veya ifadeler hermeneutik alanının ayrıcalıklı temasını meydana getirir. Bu nedenle sembol sorunu dil felsefesine yorum edimi vasıtasıyla dahil olur. Sembol, yoruma ihtiyaç duyan çift anlamlı bir ifade, yorum ise sembollerin şifresini çözmeyi amaçlayan bir anlama çabasıdır (Ricoeur 2007: 22). Burada üzerinde durulması gereken nokta, Ricoeur açısından sembol sözcüğünün, gerçeklik kavrayışımızın doğrudan olmadığını belirtmek için kullanıldığıdır. Sembol, bize daima bir başka anlamın da var olabileceğini gösterir. Anlamın çoklu yapısını ortaya çıkaran ve sembolün söyleme ait olduğunu gösteren yorumun tarihsel arkaplanını ortaya koymak, sembol hermeneutiğinin nasıl doğduğunun anlaşılması açısından çok önemlidir.

3. Yorumun Tarihsel Arkaplanı: Aristoteles ve Kutsal Kitap Yorumu

Ricoeur açısından gelenek, iki yorum kullanımı önerir. Birinci kullanım Aristoteles'ten gelir, ikincisi ise Kutsal Kitap'ın eleştirel yorumundan gelir. Bilindiği üzere, Aristoteles'in düşünme ve ifade etme araçlarını ele aldığı mantık kitaplarının toplamı olan *Organon*'un ikinci kitabı, *Peri Hermenias* (Yorum Üzerine)'tir. Ricoeur için birinci yorum geleneği *Peri Hermenias*'tan gelir. Ricoeur

açısından Aristoteles'in *Peri Hermenias*'ta kullandığı biçimiyle yorum kavramı sembol kullanımını hatırlatır. Aristoteles'teki *sumbolon*¹ kavramı da ruhun halleri açısından çıkarılan seslerin anlatım gücüne işaret eder. Yorum ve sembol hem ifade değerleriyle hem de anlam verme ve anlam aktarma değerleriyle bütün uzlaşımsal göstergeleri kapsar (Ricoeur 2007: 31). *Peri Hermenias*'ta sembol sözcüğü bir kez geçer ancak yorum (*hermeneia*) sözcüğü yalnızca başlıkta geçer. Kitabın *Peri Hermenias* başlığını da Aristoteles koymamıştır. Bu nedenle *hermeneia* sözcüğünün yorum anlamına gelip gelmediği konusu tartışmalıdır. Örneğin Aristoteles'in *Poetika* adlı eserinin Türkçe çevirisinde Ömer Aygün ve Ari Çokona *hermeneia*'yı "anlam"² olarak çevirmiştir. Nazile Kalaycı "yorum"³, Samih Rifat ise "aktarım"⁴ olarak çevirmeyi uygun bulmuştur.

Y. Gurur Sev'in aktardığına göre, *hermeneia*, Aristoteles'in farklı eserlerinde farklı manalarda kullanılır. *Ruh Üzerine* ve *Solunum Hakkında* isimli eserlerde "iletişim", *Hayvanların Kısımları*'nda "iletişim kurmak", *İskender'e Retorik*'te "anlam/iletişim" ve *Topikler*'de "anlatım" manasında kullanılır. Aristoteles'in çeşitli eserlerine bakıldığında *hermeneia*, insanlar söz konusu olduğunda "anlatım"a, hayvanlar söz konusu olduğunda "ötme", "havlama" gibi çeşitli yollarla "iletişim" kurmaya işaret eder (Sev 2017: 80-84). Palmer açısından Aristoteles *Peri Hermeneias*'ta yorumu "dillendirme" olarak tanımlar. Böyle bir tanımlama "söyleme" veya "ilan etme"yi çağrıştırır. Palmer'e göre, Aristoteles *hermeneia*'yı bir şeyin doğru veya yanlışlığına yönelik zihinsel bir etkinliğe işaret edecek şekilde kullanır (Palmer 2015: 52,53).

¹ Aristoteles, *Yorum Üzerine* adlı eserinde sembolden sadece bir kez söz eder. (16a28) "Çünkü adların hiçbiri doğal değil, ad oluşları simge olmağıdır".

² "Daha önce de söylendiği gibi, dil kullanımı derken, bir anlamın (*hermeneia*) sözcükler aracılığıyla dışavurulmasını kastediyorum; ölçülü sözde de düzyazıda da gücü aynıdır" (Aristoteles 2018: 17). *Hermeneia* sözcüğünü çevirmenler parantez içinde belirtmiştir.

³ "Daha önce de söylediğim gibi, sözcükler aracılığıyla yapılan yoruma 'sözel ifade' diyorum hem ölçülü sözlerde hem de düzyazıda işlevi aynıdır bunun" (Aristoteles 2017: 29-31).

⁴ "Sözel dışavurum derken, yukarıda da belirttiğim gibi, bir şeyin sözcükler aracılığıyla aktarılmasını anlıyorum; dizelerde de düzyazıda da işlevi aynıdır bunun" (Aristoteles 2020: 32).

Hermeneia kavramını yalnızca Aristoteles değil, Platon da birkaç kez isim şeklinde kullanır. Ayrıca Sophokles de *Oidipus Kolonos'ta* başlıklı trajedisinde kullanır. Aynı terim, Zenophon, Euripides, Epicurus ve Lucretius gibi antik yazarların eserlerinde de farklı biçimlerde kullanılır. Palmer'in aktardığına göre, fiil *hermeneuein* ile isim *hermeneia* elçi-Tanrı Hermes'e kadar dayanır. Hermes'ten türetilen *hermeneutes* sözcüğü, Tanrıların mesajlarını ölümlülere olduğu gibi aktaranlara verilen isimdir, yani, tercüman. Bu tercümanın yaptığı iş de mastar halinde *hermeneuein* (yorumlamak-tercüme etmek) fiilidir. Hermes, kaderin mesajını getirir; *hermeneuein*, mesaj yüklü bir şeyi, mesajın yerine koyabilecek şekilde açıklamaktır. Böyle bir açıklama aynı zamanda şairler tarafından söylenmiş olan şeyi açıklayarak 'şekillendirme, belirleme'dir. Platon'a göre, bu şairler Tanrı'nın elçileridir (Palmer 2015: 41-43). Şair bir aracıdır; o, tanrıların, esin perilerinin/tanrıçalarının kullandıkları bir araçtır. Onun söyledikleri kendisine değil, tanrılara, özellikle esin tanrıçalarına aittir⁵ (Özlem 2019: 10).

Ricoeur açısından Aristoteles'in kullandığı biçimiyle *hermeneia*, anlamla ilgili bir bilime değil, anlamın bizzat kendisine, ismin, fiilin, önermenin ve genel olarak söylemin anlamına işaret eder. Ricoeur için "çıkarılan her anlam yüklü ses, bir yorumdur" (Ricoeur 2007: 32). Onun açısından bir şeyler üzerine bir şeyler söylemek, kelimenin tam anlamıyla yorumlamaktır. *Hermeneia*'nın tam anlamı ancak cümle ile ortaya çıkar. Ricoeur'ün deyişiyle "*hermeneia*, tam anlamı ile aldığımızda cümle anlamlaması demek" (Ricoeur 2007: 32). Ancak bir mantıkçı bakış açısıyla bakıldığında, *hermeneia*, içerisinde doğruluk ya da yanlışlık taşıyan cümle (*Peri Hermeneias 17a2*) manasına gelir. Semantik sesin ve gösteren sözün yorum olduğunu ileri süren Ricoeur açısından gerçeklik imleyerek söylenir, imleyerek söylemek yorumlamaktır (Ricoeur 2007: 32,33). *Hermeneia*'nın Aristoteles'in farklı eserlerinde kullanılma biçimine bakıldığı zaman bu terimin

⁵ *İon* (534e) "Bana öyle geliyor ki tanrı bu şairle, o güzel şiirlerin ne insanlarca yapılmış, ne de insan malı olduklarını, tanrısal ve tanrıların elinden çıkmış bulduklarını, şairlere bir tanrı malı ve elçisi diye bakılmak gerektiğini bize göstermek istemiştir."

“yorum” anlamına gelmediği ve dolayısıyla Hermeneutiğin ilk biçimi olmaktan uzak olduğu söylenebilir. Ancak Ricoeur açısından ağızdan çıkan anlam barındıran her ses bir yorumdur. Dolayısıyla *hermeneia*'nın Aristoteles'te iletişim, anlatım, anlam ya da ifade etme manalarında kullanılması, bu terimin karşılığının yorum olamayacağı anlamına gelmez. Ricoeur'ün her anlam yüklü sesi yorum olarak nitelenmesi, ifade etmenin, anlatımın ya da iletişimin de bir bakıma yorum olduğunu gösterir. *Hermeneia*'nın karşılığının yorum olup olamayacağı konusundaki tartışmanın sebebi, yorum sözcüğünü kavrayış konusundaki farklılıktır. *Hermeneia*, Ricoeur'ün anladığı biçimiyle yorum manasına gelir.

Ricoeur, Aristoteles'in, kendisinin incelediği şekliyle çok anlamlılar sorununu ortaya koyduğunu söylemez. Aristoteles'in yorumu, “bir şey üzerine bir şey söylemek” olarak tanımlaması, Ricoeur için Aristoteles'in mantık üzerine düşüncelerinden farklı bir anlambilim ortaya koyar. Aristoteles'in *Metafizik*'te belirttiği üzere varlık birçok şekilde söylenir.⁶ Ricoeur için, Aristoteles'te “varlık” demenin birkaç yolunun olması -töz, nitelik, nicelik, zaman, mekan vb.- varlık kavramının çoklu anlamları konulu bir tartışmadır. Bu tartışma, salt mantıksal ve ontolojik olan tek anlamlılık teorisinde bir kırılma yaratır. Ancak bu kırılma, çok anlamlıların anlaşılması olarak ele alınacak bir yorum teorisinin kurulduğu anlamına gelmez (Ricoeur 2007: 34). Ricoeur açısından bizi böyle bir yorum teorisinin kurulmasına yaklaştıracak olan Kutsal Kitap'ın eleştirel yorumudur.

Ricoeur açısından Kutsal Kitap yorumu anlamındaki hermeneutik, bir eleştirel yorum kuralları bilimidir. Hermeneutik, eleştirel yorum kuralları bilgisi, eleştirel yorum ise belirli bir metnin ya da metin olarak ele alınmış göstergelerin yorumudur. Aristoteles'ten gelen yorum anlayışı, hermeneutiği yazı veya sözle verilen bir mesaj ya da bize seslenen bir anlamın gösterilmesi ve eski durumuna getirilmesi olarak anlarken, Kutsal Kitap'ın eleştirel yorumu, hermeneutiği

⁶ (1028a10) “Varlık, çeşitli anlamlara gelir.” Aristoteles. (2014). *Metafizik*. (Çev. Ahmet Arslan). İstanbul: Sosyal Yayınlar.

(1028a10) “Varolan, birçok şekilde söylenir.” Aristoteles. (2016). *Metafizik*. (Çev. Y. Gurur Sev). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

gizemden arındırma, yanılısamayı azaltma ve kapalılığı aydınlatma olarak anlar (Ricoeur 2007: 34-37). Dolayısıyla hermeneutiğin doğuşu, Kutsal Kitap'ın eleştirel yorumuna dayanır. Ricoeur açısından Kutsal Kitap yorumundan doğan hermeneutik, aynı zamanda Kutsal Kitap'ı yorumlamak için bir araç olarak kullanılır. Örneğin, Schleiermacher'in benimsediği anlamdaki genel hermeneutik, yani, anlamının ne demek olduğu, okurun yeri, anlamın tarihselliği üstüne geliştirilen düşünce, Kutsal Kitap'ı yorumlamak için bir *organon* olarak iş görür (Ricoeur 2017: 205). Ricoeur, gizemden arındırma, şifre çözme ve kapalılığı açığa çıkarma ile anlamın eski durumuna getirilmesi arasında gidip gelen dil bunalımını ortaya çıkarır. Aristoteles'ten gelen yaklaşım, yorumu anlamın anımsanması ve eski durumuna getirilmesi olarak ele alırken, Kutsal Kitap'ın eleştirel yorumundan gelen ikinci yaklaşım, yorumu kuşku uygulaması olarak ele alır. Bu kuşku uygulaması, hermeneutiğin gelişmesine önemli bir katkıda bulunur. Çünkü bu yaklaşımla birlikte hermeneutik, "anlamak" olarak tanımlanmaya başlanır.

4. Kuşkunun Hermeneutiği

Kutsal Kitap'ın eleştirel yorumundan gelen yaklaşım "kuşkunun hermeneutiği" olarak adlandırılır. Ricoeur için Marx, Nietzsche ve Freud bu yaklaşımın üç temsilcisidir. Ricoeur açısından kuşkunun bu üç büyük ustası, kutsanmış ben-bilincinin adını taşıyan yanılısamaya saldırırlar. Üçü de doğrudan bilinci, "yanlış bilinç" olarak niteler. Descartes, şeylerin göründükleri gibi olduğu konusunda kuşku duyar, ancak bilincin kendisine nasıl görünüyorsa öyle olduğundan kuşku duymaz. Ricoeur açısından Marx, Nietzsche ve Freud'dan itibaren bundan da kuşku duyulmaya başlanır. Bu üç düşünür sayesinde, nesne kuşkulu hale geldikten sonra bilinçten de kuşku duyulmaya başlanır. Kuşkunun ustalarının, yalnızca yıkıcı eleştiri aracılığıyla değil, yorum sanatının icadıyla da ufkumuzu özgürleştirdiğini düşünen Ricoeur; Marx, Nietzsche ve Freud'un, bilinç hakkındaki kuşkularını anlamın yorumlanması yoluyla aştığını ileri sürer. Bu üç düşünürün anlam arayışı, anlam bilincinin açıklanması değil, bilincin ifadelerinin

şifresinin çözümüdür (Ricoeur 2009: 168). Ricoeur, anlamın anımsanması ya da eski durumuna getirilmesi olarak anlaşılan yorumun karşısına, kuşkunun ustalarının temsil ettiği kuşku okulunu çıkarır. Bu üç düşünür, çağın önyargılarıyla ve bu önyargılara karşı, anlamla ilgili, doğrudan bir bilince indirgenemeyen, dolayımlanmış bir bilim yaratmışlardır. Ricoeur açısından Nietzscheci anlamdaki ahlak soykütüğü, Marksçı anlamdaki ideolojiler kuramı ve Freudçu anlamdaki idealler ve yanılsamalar kuramı gizemden arındırmanın farklı tezahürleridir. Üçü de bilincin illüzyonlarıyla ilgili kuşkulardan yola çıkıp, çözme işleminin kurnazlıklarıyla yola devam etmiş, bilincin karşısında olmaktan ziyade, genişlemesini hedeflemişlerdir. Üç kuşku ustası, Aristoteles'ten gelen ve anlamın yeniden anımsanması ya da eski durumuna getirilmesi olarak tanımlanan hermeneutik biçimine kökten karşıdırlar. Gizemden arındıran ve şifre çözen hermeneutik, yanılsamanın ve öykü anlatmanın karşısına zorunluluğu çıkarır. Ricoeur açısından Spinoza'nın bize öğrettiği şeydir bu: Kişi önce kendini köle gibi görür, köleliğini anlar ve zorunluluğu anlamasıyla birlikte özgür olur (Ricoeur 2007: 43,44). Richard Kearney açısından Ricoeur, kuşkunun hermeneutiğinin kültürün yeni bir eleştirisini mümkün kıldığını ileri sürer. Bu üç düşünür, yalnızca epistemolojik kavramın öznel bağlamında değil, sosyal söylemin bir boyutu olarak yanlışlık ve yanılsama ile ilgilenir. Böylelikle Marx, yanlış bilinci, sınıf mücadelesinin bir yansıması olarak; Nietzsche, zayıfın güçlüye karşı intikamı olarak; Freud ise kültürel yasakla bastırılan insan arzusunun tarihi olarak kavrar. Kearney açısından Ricoeur'ün gözlemlediği biçimiyle her üçü de, tahakküm, arzu ve istem stratejilerini deşifre etmek için kurulmuş kültürel kodları mitolojiden arındırmaya zorlayan ortak bir hermeneutik şüphe tarafından motive edilir. Bu şüphe anı, anlamın iki yüzlü ve aldatıcı işleyişini tanıdığı ve bilincin hilelerinin maskesini düşürmeye çalıştığı ölçüde, genel hermeneutik projesine önemli bir katkı sunar (Kearney 1994: 105). Hermeneutiğin deşifre ettiği, sırrını çözdüğü ve gizeminden arındırdığı şey sembollerdir. Daha önce de belirtildiği gibi, sembol sorununun bir dil problemi olması da yorum aracılığıyla olur. Ancak Ricoeur'ün

sembol sorunu ile karşılaşması yorum ediminden bağımsızdır. Ricoeur'ün sembol sorunuyla karşılaşması kötülüğün itirafı ile ilgili bir incelemesi sırasında olmuştur. Ricoeur'ün sembol sorunuyla karşılaşması problemine bu çalışmanın en başında değinmememizin sebebi, sembolün ne olduğu, sembolün yorumlama edimiyle ilişkisi ve yorumun tarihsel arkaplanın doğru anlaşılmasının, Ricoeur'de sembol sorunun nasıl ortaya çıktığını kolaylaştırdığını düşünmemizdir.

5. Kötülük Sembolleri: İtiraf Dili

Ricoeur, kötülükle bağlantılı doğrudan bir itirafın olamayacağından hareketle sembol kavramını, sembol hermeneutiği dediği yaklaşımla ele alır. Onun açısından itiraf kendisini daima dilin bir unsuru olarak ortaya koyar. Burada dil esasen semboliktir (Ricoeur 1972: 10). Ricoeur açısından sembolik dil olmadan amaçlı eylemler hakkında konuşulabilir, ancak hermeneutik olmaksızın kötü isteme ya da kötülük hakkında konuşulamaz. Ricoeur için bu, dil sorununun bir dil felsefesi problemi değil de bir isteme felsefesi problemi olarak ortaya çıktığı ilk yerdir (Ricoeur 1973: 90). Ricoeur'ün kötülüğün itirafı ile ilgili incelemesi, onu sembolün yapısını soruşturmaya, bu soruşturma da onu genel hermeneutik sorununa götürür.

Ricoeur açısından kişi bir kötülük yaptığında, kötülüğünü itiraf ederken her zaman gündelik deneyimden alınma dolaylı anlatımlara başvurur ve bu anlatımlar analogi aracılığıyla başka bir deneyime işaret eder. Ricoeur açısından bu deneyim, "kutsalla ilgili" bir deneyimdir. İtirafın eski bir formu olan leke imgesi -kişinin sildiği, yıkadığı, çıkardığı leke- analogi yoluyla kutsallık boyutunda günahkarın kirliliğine işaret eder. İtirafı ilgili temizlenme ya da arınma edimleri salt fiziksel temizlenmeye indirgenemez. Bu nedenle kötülüğün itirafı bütünüyle sembolik bir anlatımdır. Kişi, günah ve suç deneyimine geçerken, önce sapma, yanlış yol, başkaldırma imgeleriyle, daha sonra yük ve hata imgeleriyle, en sonunda da kölelik imgesiyle etiketlenmiş bir dizi sembolik yolculuk yapar (Ricoeur 2007: 25,26).

Thompson'ın aktardığına göre, suç, günah ve leke sembollerinin her birinde, kötülük önce dünyanın veya kozmosun bazı yönlerinde, örneğin yeryüzünde veya güneşte okunur. Bu kozmik yön daha sonra düşsel bir tepkide, örneğin endişe ya da korku duygusunda öznel olarak deneyimlenir. Son olarak bu iki boyut, sembole biçimini veren ve onun dilde ortaya çıkışını belirleyen şiirsel bir imgede birleştirilir (Thompson 2003: 45). Dolayısıyla sembolün kendini açığa vurduğu, kendini gösterdiği çeşitli ortaya çıkış bölgelerinin olduğu kolaylıkla söylenebilir. Bunlar, Ricoeur açısından dinsel/kozmetik alan, düşsel bölge ve şiirsel imgelemdir. Sembolün ortaya çıktığı bu alanlar birbirleriyle ilişkilidir ve aralarında da bir ortaklık söz konusudur. Ricoeur için bu üç form, her hakiki sembolde mevcuttur.

6. Sembolün Ortaya Çıktığı Üç Alan: Kozmos, Düş, Poetik Dil

Sembolün dinsel/kozmetik alandaki belirleniminin ayin ve mitoslarla ilişkili olduğunu ifade eden Ricoeur, bu sembollerin kutsalın dilini oluşturduğunu belirtir. Güçlü, değişmez ve bilge mecazlar olarak ortaya çıkan cennet sembollerinden, doğan, ölen ve yeniden doğan bitki sembollerinden ya da temizleyen, canlandıran su sembollerinden söz edildiğinde, aslında bütün bunların tükenmez bir sembolleştirme kaynağı olduğu görülür. Ricoeur için bu semboller, dilden bağımsız olarak ortaya çıkmazlar. Gerçeklik, sembolik boyuta söylem aracılığıyla ulaşır. Sembolün taşıyıcıları evrene ait unsurlar (Sema, Dünya, Su, Hayat vb.) olduğunda dahi kozmik anlatımı ifade eden sözdür; bunlar, kutsama ve yakarma sözleri ile mitik yorumlardır. Bunun sebebi, güneş, dünya, su ve hayat gibi sözcüklerin taşıdığı çift anlamdır. Ricoeur'e göre, dünyanın ifade edilebilirliği, dile çift anlam olarak sembol yoluyla ulaşır (Ricoeur 2007: 26, krş; Ricoeur 1972: 11).

Sembollerin ortaya çıkışının bir diğer formu olan düşsel alanda da daima bir çift anlam söz konusudur. Düşler, daima kastedilenden başka bir şey ifade edildiğini doğrular. Açık anlam, yani, birincil anlam, gizli anlama, bir başka deyişle ikincil anlama göndermede bulunur. Düşün bilinmeyen bir şey olduğunu iddia

eden Ricoeur, ancak uyanıldığında anlatılması yoluyla düşün ulaşılabilir hale geldiğini ileri sürer. Psikanalistin yorumladığı da bu anlatıdır. Analist bu anlatının yerine arzunun düşüncesi saydığı metni koyar. Düşler, anlatılmaya, analize ve yorumlanmaya uygun oldukları için dil ile yan yana dururlar. Düş ile dilin ilişkili olması gibi, Ricoeur açısından şiirsel imgelem de dil ile iç içedir. İmgelem, imge oluşturma gücünün adıdır şeklinde tanımlandığında, bu tanım, imgeyi gerçek dışı bir şeyin tasarlanması ya da olmayan bir şeyi var kılma olarak anlaşılırsa, bu tanım doğru bir tanımlama olmaz. Bu nedenle Ricoeur açısından şiirsel imgelem, olmayan bir şeyin ya da gerçek olmayanın zihinsel resmini oluşturma gücüne indirgenemez. Şiirsel imgelem kişiyi konuşan varlığın kökenine yerleştirir. Şiirsel imge, dilin yeni bir varlığı durumuna gelir, kişiyi ifade eder, dile getirir, dile getirdiği şey kılar. Bu bağlamda Ricoeur için sembol, imgesel temsili belirten sözdür (Ricoeur 2007: 27).

Ricoeur açısından sembolün gücü kaynağını kozmosun dile getirilebilirliğinden, arzunun söylediklerinden, öznenin hayal dünyasından alsa bile, konuşan insandan önce sembolik hiçbir şey yoktur. Kozmos, arzu ve imgelem söze her defasında dil içinde ulaşır. “Gökler Tanrı'nın şanını anlatır” denildiğinde, konuşan gökler değildir, gökler konuşmaz. Tanrı, peygamber aracılığıyla, kutsal kitaplar yoluyla konuşur. Dünyayı ele alıp kehanete dönüştürmek için söze ihtiyaç vardır. Benzer biçimde düş de kendi içinde kapalıdır, düş söze döküldüğü zaman bilinir hale gelir. Şair de kozmosun ve ruhun içinde gizli olan sözün doğuşunu gösterir (Ricoeur 2007: 27,28). Dolayısıyla Ricoeur açısından bütün bir dil faaliyetini başlatan semboldür. Bir mit, şeylerin nasıl doğduğunu anlatmıyorsa veya bu sürece yeniden hayat veren bir ritüel yoksa Kutsal olan beliremez, ortaya çıkamaz. Güç aracılığıyla bir şey yapma kipi olan ritüel, söz olmaksızın, güç tezahürüne yanıt olarak nasıl eylemde bulunulması gerektiğini ileri süren söylem olmaksızın, zamanı ve mekânı düzenleyen güçten yoksun kalır. Doğanın kutsallığı, kendisini sembolik olarak dile getirerek açığa çıkarır (Ricoeur 2019: 79). Bir şey dile gelmeden önce sembolden söz etmek mümkün değildir. Sembolden önce de

bir dil olanaklı değildir. Ricoeur, sembolün bu çeşitli ve dağınık ortaya çıkış formlarına -dinsel/kozmetik alan, düşsel bölge ve şiirsel imgelem- bir birlik, bağlılık, uyum ve tutarlılık kazandırmak için onu ortak bir anlamsal yapıyla, yani çifte anlamla tanımlar.

Ancak sembolün çeşitli ve dağınık ortaya çıkış formları çifte anlam problemini ele almak açısından büyük bir güçlük yaratır. Psikanalizin düşlerle ve sembolik derin ruhsal çatışmalar olarak onlara benzer kültürel nesnelere ilgilenmesi; poetiğin sembolleri, bir yazarın eserlerine veya bir edebiyat okuluna hakim olan imajlar, bütün bir kültürün kendi bilincine vardığı uzun ömürlü figürler ve insanlığın yücelttiği büyük arketip imajlar olarak anlaması; dinsel alanda ise, ağaçların, merdivenlerin ve dağların, zaman-mekan veya hareket-aşkınlık sembollerini temsil etmesi, sembol incelemesinin çift anlam yapılarına nüfuz etmesini zorlaştırır. Sembollerin psikanalizde başka poetikte başka dinde başka bir şeye atıfta bulunması, büyük bir karmaşıklık yaratır. Ricoeur için bu karmaşıklık metafor teorisi bağlamında ortadan kalkabilir. Metaforik ifadelerin literal/birincil ve figüratif/ikincil anlamı arasındaki ilişki, sembolün uygun semantik unsurlarını belirleyebilmemiz için kılavuzluk yapar. Metafor teorisi, her sembol formunu dile bağlar ve sembollerin çeşitli ortaya çıkış formları olmasına rağmen sembollerin birliği teminat altına alır. Metafor, sembollerin dile yakın boyutunu ortaya çıkarır (Ricoeur 2019:70,71).

Sembolün belirginlikten ve açık-seçiklikten yoksun olması, sembolün deneyim alanına ait olmasından ve deneyim alanlarının farklı soruşturma yöntemlerine – psikanaliz, poetik – açık olmasından kaynaklanır. Ricoeur için sembol hem belirginlikten yoksundur hem de kutsal evrenle sınırlıdır ve yalnızca dünyanın unsurlarının kendilerini saydam hale getirdikleri ölçüde dile gelirler. Sembol ile metafor arasındaki bütün farklılıkları, sembollerin bu sınırlı karakteri yaratır. Ricoeur'ün deyişiyle, “metafor söylemin özgür icadıdır; sembol kozmosla sınırlıdır” (Ricoeur 2019:78). Semboller, köklerini yaşamın, duygunun ve evrenin

sağlam kümelerine saldıkları ve bir kalıcılığa sahip oldukları için asla ölmez, yalnızca dönüşür. Metafor ise, bir diğer metafora davetiye çıkarır ve her metafor, bütün şebekeyi canlandırma gücünü koruyarak hayatta kalır. Dolayısıyla İbrani geleneğinde Tanrı; kral, baba, koca, efendi, çoban ve yargıç olarak anıldığı kadar, kurtarıcı, ıstırap çeken veya hizmetkar olarak da isimlendirilir. İnsani deneyimler, en ilkel metaforik düzeni yöneten doğrudan bir sembolizm yaratır (Ricoeur 2019:79-82). Metafor teorisi, bizi sembol teorisine götüren bir analiz olarak işlev görür ve metafor ile sembol, yorum teorisinin kapsamını belirler. Metaforik bir ifade bir nesnenin hem ne olduğunu hem de ne olmadığını söyler. Bir şey için iki farklı fikir vererek yeni anlamlar üretir ve böylece çok anlamlılığı yaratır. Çok anlamlılık da semboldür. Dolayısıyla metafor, sembole geçiş aşamasıdır.

Sonuç

Ricoeur açısından tüm felsefi soruşturma alanları dilde kesişir. Wittgenstein'in soruşturmaları, İngiliz dil felsefesi, fenomenoloji, Heidegger'in araştırmaları, Yeni Ahit ile ilgili çalışmalar, dinler tarihi, mitos, ayin ve inanç tarihi ile ilgili çalışmalar dil alanında kesişir (Ricoeur 2007: 17). Ricoeur, psikanalizi de dil boyutuyla ele alır ve onun Freud'un düşüncelerine olan özel ilgisi kendisine özgü bir hermeneutik inşa etmesine yol açar. Psikanalizi hermeneutik bir bilim olarak gören Ricoeur, Freud'un düş analizini hermeneutiksel bir çalışma olarak görür. Dolayısıyla Freud'un *Rüyaların Yorumu*'nda yaptığı gibi, düşler hermeneutik aracılığıyla çözümlenebilir. Ricoeur, düş alanını anlam fazlalığının, anlam çokluluğunun bulunduğu bir alan olarak betimler. Onun açısından düş, ifade edilenden başka bir şey imler; çift anlamlıdır. Benzer şekilde dil de Ricoeur'ün deyişle ifade edilenden başka bir şey kasteder; çift anlamlıdır. Bu nedenle düşler, belirsiz ve karmaşık anlamların yeri olarak ortaya çıkan dil alanında yer alır. Ricoeur, böyle çift anlamlı ifadeleri sembol olarak adlandırır. Ricoeur için sembol, çift anlamlı ifadelerdir, sembolik ifadeler de hermeneutiğin alanıdır; hermeneutik,

sembollerin şifresini çözer, yanılsamaları ortadan kaldırır. Sembol, yorum ve metafor arasında bir bağıntı söz konusudur. Metafor sembole geçiş aşamasıdır ve çok anlamlılığı yaratır. Çok anlamlılık sembolün alanıdır. Yorum ise sembolü, eş deyişle, çok anlamlılığı kavramaktır. Yorum, semboldeki çok anlamlılığı ve anlam belirsizliğini ortadan kaldırmaktan ziyade anlam belirsizliğini ve zenginliğini anlamaya ve açıklamaya çalışır. Sembolün çifte anlam yapısı aslında anlam belirsizliğidir, sözcüklerin çok anlamlılığıdır. Hermeneutik, çok anlamlılığı, anlam farklılığını, anlam karmaşıklığını kavrama işidir. Bu çalışmada temel olarak sembolün tanımlarına, sembolün yorum ile ilişkisine, yorumun tarihsel arkaplanına, sembolün ortaya çıkış formlarına ve metafor teorisine temas edilerek sembol hermeneutiğinin nasıl ortaya çıktığı izah edilmiştir. Nihayetinde sembol hermeneutiğinin ortaya çıkmasının tek anlamlı ifadelerle çok anlamlı ifadeler arasındaki farklılıktan kaynaklandığı ortaya konmuştur.

Symbol Hermeneutics in Paul Ricoeur

Summary

Sedat BİNGÖL

Res. Assit.

Mardin Artuklu University, Faculty of Letters, Department of Philosophy, Mardin, TR

ORCID: 0000-0002-8431-4159

sedatbingol2@gmail.com/sedatbingol@artuklu.edu.tr

Introduction

Hermeneutics emerges as an interpretation theory that analyzes the methodological principles of interpretation and understanding and analyzes the questions of how understanding occurs and what understanding is. Beyond the literal meaning in the texts, there is a figurative meaning that is never directly understood. Ricoeur depicts these polysemous expressions as symbols. Ricoeur also describes the field of symbols or polysemous as the "hermeneutic field" and hermeneutics decodes symbols. The reason why Ricoeur needs a symbol hermeneutics is the polysemy problem in language. This study claims that the reason for the emergence of symbol hermeneutics in Ricoeur is the difference between univocal and polysemous expressions.

1. Symbol as a Polysemous Expression

For Ricoeur, Freud seeks the relation between desire and language directly in dreams. According to Ricoeur, a dream means something other than what it says; it is polysemous. Similarly, language means something other than what it says; it is mostly obscure, blurred, and not explicit. Therefore, for Ricoeur, dreams take place in the field of language that emerges as the place of unclear and complex meanings. In language, another meaning is both revealed and hidden within the direct meaning. Ricoeur calls this polysemous field "symbol" (Ricoeur 2007: 20). A symbol is a polysemous expression that refers beyond the literal meaning to a figurative meaning that is never directly given (Ricoeur 1981: xliii). This multiple meaning or excess of meaning in the symbol makes the meaning obscure, in other words, it hides the meaning and makes it invisible. Making the invisible visible, revealing the hidden, reducing illusions, or exposing the obscure requires interpretation. Thus, there is a direct relation between the symbol and the interpretation.

2. Relation Between Symbol and Interpretation

For Ricoeur, interpretation is an activity of thought that provides the clarification of the meanings expressed indirectly in the literal meaning (Ricoeur 2009: 14). Symbol

and interpretation thus become related concepts; where there are many meanings, there is also interpretation, and it is the interpretation that illuminates the plurality of meanings. The symbol is essentially an *enigma* (Ricoeur 2007: 30). It is the interpretation that will solve the *enigma*. Thus, the symbol is grasped through interpretation. Every linguistic expression suitable for interpretation contains symbols. That is, if an expression is suitable for interpretation, it is a symbolic expression. Therefore, we can say that it is through interpretation that the symbol problem is a language problem. The concepts of symbol and interpretation are defined relative to each other, and interpretation decodes symbols. For this reason, interpretation appears as the ability to deal with polysemous.

The problem of symbols enters the philosophy of language through the act of interpretation. A symbol is a polysemous expression that needs interpretation and interpretation, on the other hand, is an understanding effort aimed at deciphering symbols (Ricoeur 2007: 22). The symbol always shows us that there may be another meaning. It is very important to reveal the historical background of the interpretation, which reveals the multiple structures of meaning and shows that the symbol belongs to the discourse, in terms of understanding how symbol hermeneutics was born.

3. Historical Background of Interpretation: Aristotle and Biblical Interpretation

For Ricoeur, tradition suggests the use of two interpretations. The first usage comes from Aristotle, the second from the critical interpretation of the Biblical. The tradition of the first interpretation for Ricoeur comes from Aristotle's *Peri Hermenias* (Ricoeur 2007: 31). For Ricoeur, hermeneutics in the sense of biblical interpretation is a science of rules of critical interpretation. Hermeneutics is the knowledge of the rules of critical interpretation, and critical interpretation is the interpretation of a particular text. Understanding of interpretation from Aristotle grasps hermeneutics as the display of a message given in writing or verbally, or a meaning that appeals to us. Critical interpretation of the Biblical understands hermeneutics as demystification, reduction of illusion, and the illumination of incomprehensibility (Ricoeur 2007: 34-37). While the approach from Aristotle treats interpretation as remembering, the second approach, coming from the critical interpretation of the Bible, treats interpretation as the practice of suspicion. This practice of suspicion makes an important contribution to the development of hermeneutics. Because with this approach, hermeneutics begins to be defined as "understanding".

4. Hermeneutics of Suspicion

The approach that comes from the critical interpretation of the Biblical is called the "hermeneutics of suspicion." For Ricoeur, Marx, Nietzsche, and Freud are three representatives of this approach. Ricoeur opposes interpretation, understood as the remembrance of meaning, to the school of suspicion represented by the "masters of suspicion". The three masters of suspicion are fundamentally opposed to the form of hermeneutics derived from Aristotle, which is defined as the remembering of meaning. Hermeneutics is about necessity rather than illusion and storytelling. For Ricoeur, this is what Spinoza teaches us: A person first sees himself as a slave, understands his slavery, and becomes free when he understands necessity (Ricoeur 2007: 43,44).

Symbols are what hermeneutics deciphers, unravels, and demystifies. As mentioned earlier, the symbol problem is a language problem through interpretation. However, Ricoeur's encounter with the symbol problem is independent of the act of interpretation.

5. Symbols of Evil: Language of Confession

It was during a study of the confession of evil that Ricoeur encountered the problem of symbols. Ricoeur deals with the concept of symbol with the approach he calls symbol hermeneutics, based on the fact that there can be no direct confession related to evil. For him, confession always reveals itself as an element of language. In this sense, language is essentially symbolic (Ricoeur 1972: 10). For Ricoeur, one can talk about purposeful actions without symbolic language, but one cannot talk about evil without hermeneutics (Ricoeur 1973: 90). Ricoeur's examination of the confession of evil leads him to the investigation of the structure of the symbol, which leads him to the general problem of hermeneutics.

According to Ricoeur, when a person does evil he always resorts to indirect statements taken from everyday experience while confessing his evil, and these statements point to another experience by analogy. The confession of evil is a purely symbolic expression (Ricoeur 2007: 25,26). There are several domains where the symbol appears. For Ricoeur, these are the cosmic, the oneiric, and the poetic. These domains where the symbol emerges are related to each other and there is a commonality between them.

6. Three Domains: the Cosmic, the Oneiric and the Poetic

Expressing that the determination of the symbol in the cosmic domain is related to rituals and myths, Ricoeur states that these symbols form the language of the sacred. Reality reaches the symbolic dimension through discourse. Even if the bearers of the symbol are elements belonging to the universe, it is the discourse that states the cosmic expression (Ricoeur 1972: 11). There is always a polysemy in the oneiric domain, which is another form of the emergence of symbols. Claiming that the dream is something unknown, Ricoeur argues that the dream becomes accessible only by telling it on awakening. Dreams stand side by side with language because they are suitable for narration, analysis, and interpretation. Just as dream and language are related, for Ricoeur, poetic is intertwined with language. The poetic becomes a new being of language, expressing the person, stating him, and making what he expresses (Ricoeur, 2007: 27). Ricoeur defines the symbol with a common semantic structure, that is, with a polysemy, in order to give unity, harmony, and coherence to the scattered emergence forms of the symbol - the cosmic, the oneiric, and the poetic.

Since symbols refer to something else in psychoanalysis, something else in poetics, and something else in religion, it leads to great complexity. For Ricoeur, this complexity can disappear in the context of metaphor theory. Metaphor theory links each symbol form to language and assures the unity of symbols, although symbols have various forms of emergence. Metaphor reveals the linguistic dimension of symbols (Ricoeur 2019:70,71). Metaphor theory functions as an analysis that leads us to symbol theory, and metaphor and symbol determine the scope of interpretation

theory. A metaphorical expression tells both what an object is and what it is not. It produces new meanings by giving two different ideas for something and thus creates polysemy. Polysemy is also a symbol. Therefore, the metaphor is the transition stage to the symbol.

Conclusion

For Ricoeur, symbols are polysemous expressions, and symbolic expressions are the domain of hermeneutics. Hermeneutics decrypts symbols, eliminates illusions. There is a correlation between symbol, interpretation and metaphor. Metaphor is the transition stage to symbol and creates polysemy. Polysemy is the domain of the symbol. Interpretation is to grasp the symbol, that is, the polysemy. Interpretation tries to understand and explain the ambiguity of meaning rather than eliminating the polysemy and ambiguity in the symbol. The polysemy structure of the symbol is actually the ambiguity of meaning, the polysemy of words. Hermeneutics is the study of comprehending polysemy, the difference in meaning and complexity of meaning. In this study, it is explained how symbol hermeneutics emerged by focusing the definitions of the symbol, the relation between the symbol and the interpretation, the historical background of the interpretation, the emergence forms of the symbol and the theory of metaphor. Finally, it has been revealed that the emergence of symbol hermeneutics is due to the difference between univocal and polysemous expressions.

KAYNAKÇA | REFERENCES

- Aristoteles. (2002). *Yorum Üzerine*. (Çev. S. Babür). Ankara: İmge Kitabevi.
- Aristoteles. (2014). *Metafizik*. (Çev. A. Arslan). İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Aristoteles. (2016). *Metafizik*. (Çev. Y. G. Sev). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Aristoteles. (2017). *Poetika-Şiir Sanatı Üstüne-*. (Çev. N. Kalaycı). Ankara: Pharmakon.
- Aristoteles. (2018). *Poetika-Şiir Sanatı Üstüne-*. (Çev. A. Çokona-Ö. Aygün). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Aristoteles. (2020). *Poetika-Şiir Sanatı Üstüne-*. (Çev. S. Rifat). İstanbul: Can Yayınları.
- Foucault, M. (2001). *Kelimeler ve Şeyler*. (Çev. M. A. Kılıçbay). Ankara: İmge Kitabevi.
- George, T. (2021). Hermeneutics. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2021 Edition). Edward N. Zalta (ed.).
- Kaplan, D. M. (2003). *Ricoeur's Critical Theory*, USA-Albany: State University of New York Press.
- Kearney, R. (1994). *Modern Movements in European Philosophy*. Manchester and New York: Manchester University Press.
- Özlem, D. (2019). *Hermeneutik ve Şiir*. İstanbul: Notos Kitap.
- Palmer, R. E. (2015). *Hermenötik*. (Çev. İ. Görener). İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Platon. (2011). Diyaloglar. *İon-Şiir Üstüne-*. (Çev. T. Ünlü). İstanbul: Remzi Kitabevi, 261-275.
- Ricoeur, P. (1972). *The Symbolism of Evil*. (Translated from the French by E. Buchanan). Boston-USA: Beacon Press.
- Ricoeur, P. (1973). From Existentialism to Philosophy of Language. *Philosophy Today*, 17(2), 88-96.
- Ricoeur, P. (1981). *Hermeneutics and Human Sciences*. (Edited and Translated by J. B. Tompson). New York: Cambridge University Press.
- Ricoeur, P. (2007). *Yoruma Dair – Freud ve Felsefe*. (Çev. N. Alpay). İstanbul: Metis Yayınları.
- Ricoeur, P. (2009). *Yorumların Çatışması- Hermenoytik Üzerine Denemeler* Birinci Cilt. (Çev. H. Arslan). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Ricoeur, P. (2017). *Eleştiri ve İnanç: François Azouvi ve Marc de Launay ile Söyleşi*. (Çev. M. Rifat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ricoeur, P. (2019). *Yorum Teorisi- Söylem ve Artı Anlam*. (Çev. G. Y. Demir). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Sev, Y. G. (2017). Dağ Fare Doğurdu: Aristoteles Külliyyatında Hermeneia. *Cogito*, 89, 78-85.

Thompson, J. B. (2003). *Critical Hermeneutics – A study in the thought of Paul Ricoeur and Jürgen Habermas*, New York: Cambridge University Press.